
UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND UN STAGIU DE PRACTICĂ MUZEOGRAFICĂ LA MUZEUL ERMITAJ

Gheorghe Pisica

Potrivit opiniei generale, existența Muzeului Ermitaj se datorează lui Petru cel Mare, fapt veridic însă doar în parte. Adevăratul autor a înființării muzeului a fost Ecaterina cea Mare, care la mijlocul secolului al XVIII-lea, în 1764, lângă Palatul de Iarnă, poruncește să i construiască o reședință retrasă pentru recreere, sau, astfel spus, un „l'hermitage”, în care să stea liniștită, înconjurată de câțiva prieteni și admirând tablourile pe care le cumpăra de pe piața europeană. Prima colecție cumpărată și de la care se consideră că cu adevărat are loc formarea muzeului, este colecția de picturi (225 de tablouri) a negustorul Gotzkovski (Маниро 1973, 4). Toate tablourile fiind adunate inițial pentru a fi vândute regelui prusac Frederic al II-lea, care, din cauza problemelor financiare provocate de războiul de 7 ani nu le-a mai procurat. Din acel an, Ermitajul s-a dezvoltat continuu: aripa cea mică, pe care și-o dorise Ecaterina, s-a mărit de cinci ori, iar numele de Ermitaj s-a extins la toate cele cinci clădiri care îl compun astăzi: Palatul de Iarnă, Micul Ermitaj, Marele (sau Vechiul) Ermitaj, Noul Ermitaj și Teatrul Ermitajului. Deoarece nu se știe data exactă a înființării muzeului, se consideră ca zi de naștere a muzeului data de 7 decembrie 1764 – Ziua Sfintei Ecaterina.

Cei ce vizitau Ermitajul trebuiau să respecte un șir de reguli, o bună parte din ele fiind inventate chiar de către Ecaterina cea Mare. O regulă reprezentativă în acest sens era: „să fii vesel, totodată să nu strici nimic, să nu rupi și să nu te certî” (Юонина 1999, 224).

Pentru public, Ermitajul a fost inaugurat abia în 1852, când împăratul Nicolae I separă reședința imperială de sălile de expoziție ale Ermitajului. Însă nu oricine putea să viziteze muzeul, deoarece Nicolae I a impus anumite restricții, principala din ele fiind eliberarea unui număr limitat de bilete (Юонина 1999, 228).

Muzeul Ermitaj, fiind în prezent unul dintre cele mai mari muzee din lume, reprezintă un etalon pentru restul muzeelor. Cu un patrimoniu impu-

nător, atât prin valoarea pieselor, cât și prin numărul lor, aproximativ 3 milioane de obiecte, el te fascinează de la prima vizită. Acest patrimoniu este compus din următoarele categorii: pictură – 16 842; grafică – 622 049; sculptură – 12 620; piese arheologice – 737 772; piese numismatice – 1 131 606; alte exponate – 145 464 (Отчет 2010, 14). Din cadrul patrimoniului, fac parte și clădirile ce adăpostesc muzeul. Toate cinci constituie unul dintre principalele ansambluri ale centrului Sankt Petersburgului, ansamblu inclus în patrimoniul mondial al UNESCO. Aceste clădiri, realizate în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, deși complet diferite prin varietatea lor stilistică, formează un complex unitar, un adăpost somptuos al unora dintre cele mai impresionante colecții de artă plastică, de istorie și nu numai, din întreaga lume. Prin cantitatea și calitatea lucrărilor expuse, Muzeul Ermitaj ocupă un loc de top în rândul marilor muzee ale lumii. Pe măsura patrimoniului este și numărul mare de vizitatori care trec pragul muzeului. Conform Raportului de activitate pe anul 2009 al Muzeului Ermitaj, muzeul a fost vizitat de 2 426 203 vizitatori, dintre care:

- 845 484 – pe bilete gratuite;
- 757 503 – cetățeni ruși;
- 726 172 – cetățeni străini;
- 10 750 – vizitatori cu bilete cumpărate pe internet.

Un număr mai mare de vizitatori a avut site-ul muzeului, <http://www.hermitagemuseum.org>, în jur de 3 240 000 utilizatori au navigat pe paginile site-ului. Pe parcursul anului 2009 au fost organizate 31 969 de excursii și peste 328 de lecții prezentate de către specialiștii muzeului, atât la Muzeul Ermitaj cât și la diferite instituții de învățământ (Отчет 2010, 111).

Pentru o bună dirijare a acestui flux mare de vizitatori, dar și pentru a ajuta muzeul la organizarea evenimentelor destinate publicului, există Serviciul de Voluntari al Muzeului Ermitaj. După cum se știe, voluntariatul are o mulțime de beneficii pentru muzeu, care se realizează sub aspecte ca:

- Poate completa în mod potrivit, cu persoane calificate, forța de muncă specializată;
- Oferă un suport moral pentru muzeu, lărgind impresiile pozitive despre acesta;
- Acordă sprijin unor persoane calificate profesional pentru a fi utile și ocupate;
- Pune în valoare talente și aptitudini ale unor tineri care ar putea deveni specialiști (Opriș 2008, 58).

Colaborarea cu voluntarii permite muzeului să facă economii, dar îi asigură și un plus de forță calificată, ea contribuind la consolidarea prestigiului instituțional. Tot voluntarii au misiunea de a educa sentimentul responsabilității pentru salvarea moștenirii culturale în mediile de unde ei provin. În această ordine de idei se încadrează și Serviciul de Voluntari al Muzeului Ermitaj, care, după cum vom vedea în cele ce urmează, are un spectru de activități mult mai larg.

Serviciul de Voluntari a fost înființat în mai 2003, cu ocazia aniversării celor 300 de ani de la înființarea orașului Sankt Petersburg, pentru a ajuta Ermitajul la organizarea evenimentelor consacrate aniversării orașului. Însă, activitatea Serviciului de Voluntari nu s-a oprit doar la acel eveniment, ci a continuat să activeze lărgindu-și direcțiile de activitate. În prezent, după câțiva ani de activitate, ele se prezintă astfel:

- Întâmpinarea vizitatorilor și ajutorarea administrației în zonele de recreație, control asupra dreptului de vizitare a muzeului și urmărirea respectării circuitului muzeal;
- Oferirea de ajutor în realizarea cercetărilor științifice: sistematizarea și catalogarea obiectelor arheologice (Departamentul de arheologie a Europei și a Siberiei de Vest);
- Traducerea materialelor informaționale, ajutor la pregătirea documentelor pentru publicare, servicii de curierat;
- Crearea și realizarea proiectelor de design, proiecte multimedia, ajutor în folosirea mijloacelor moderne de comunicare și a tehnologiilor informaționale (Clubul Prietenilor, Centrul de Depozitare *Staraja Derevnja*, Biblioteca);
- Participarea la programe, seminare, conferințe și ajutorarea în organizarea lor;
- Ajutor la transportarea obiectelor și organizarea expozițiilor, a manifestațiilor teatrale și a concertelor¹.

Principalul scop al acestui Serviciu este educarea sentimentului responsabilității, în special a tinerilor, pentru protejarea moștenirii culturale. Pe parcursul a opt ani de activitate au fost atrași voluntari din diferite colțuri ale lumii: Rusia, Elveția, SUA, Germania, Franța, Italia și alte țări, majoritatea din ei fiind studenți. La fel de divers este și domeniul de activitate din care provin voluntarii: studenți, filologi, artiști, jurnaliști, profesori ș.a. Serviciul de Voluntari oferă posibilitatea realizării practicii de specialitate atât a studenților ruși, cât și a celor străini.

Realizarea acestor direcții are loc în cadrul a numeroase proiecte elaborate atât de Serviciul de Voluntari, cât și în parteneriat cu alte instituții. Majoritatea proiectelor au ca scop popularizarea rolului moștenirii culturale în viața societății și atragerea atenției publicului larg cu privire la problemele de protejare a moștenirii culturale. Printre ele se numără:

- Proiectul de pregătire a voluntarilor pentru a activa în Muzeul Ermitaj, ce presupune trecerea pregătirii pe următoarele direcții:
 - dezvoltarea capacităților oratorice;
 - practica pedagogică;
 - inițierea în activitățile muzeale sau cele de biblioteconomie;
 - munca obștească (comunitară);
 - dezvoltarea capacităților organizatorice.
- Proiectul „Ropșa” – sarcina principală fiind atragerea atenției asupra problemelor de salvare și colaborarea privind restaurarea ansamblului de palate Ropșa, care presupune următoarele acțiuni:
 - învățarea istoriei complexului de palate și adunarea informației pentru a crea o singură arhivă a acestui complex;
 - elaborarea de proiecte, care ar atrage atenția diferitor companii și agenți economici cu scopul de a colabora;
 - organizarea concursurilor de creație pentru copii;
 - organizarea de acțiuni dedicate palatelor Ropșa.
- Colaborarea cu organizațiile internaționale de voluntari, ca: UNV – United Nations Volunteers (Voluntarii Națiunilor Unite); EVS – European Volunteer Service (Serviciul European de Voluntariat), precum și cu muzee care au experiență în cooperarea cu voluntarii;

¹ http://www.hermitagemuseum.org/html_Ru/06/hm6_5_1.html (accesat pe 05.11.11)

- Organizarea schimburilor de experiență și a stagiilor de practică muzeografică pentru studenți;
- Realizarea proiectelor multimedia și web prin atragerea tinerilor specialiști din domeniul tehnologiilor informaționale².

Un proiect asemănător cu implicarea tinerilor este WHY – World Heritage and Youth (Patrimoniul Mondial și Tineretul). În 2009, Muzeul Ermitaj a semnat un acord de colaborare cu Corporația de Stat privind Energia Atomică „Rosatom” cu privire la elaborarea de proiecte comune. Aceasta presupune colaborare mutuală în elaborarea, participarea și realizarea proiectelor culturale, incluzând atât participarea colaboratorilor muzeului, cât și a tinerilor (Отчет 2010, 116). Ca urmare, au loc expoziții, lecții, seminare, conferințe, mese rotunde, întâlniri de creație, festivaluri, concerte și spectacole muzicale pentru studenți. Prima ediție a acestui proiect având loc chiar în același an, la el au participat tineri cu vârsta peste 18 ani, majoritatea fiind studenți din centrele teritorial-administrative închise, aleși în baza de concurs de către „Rosatom”.

În anul 2011 a avut loc ediția a 3-a a programului cultural WHY. La acest proiect am participat și eu în cadrul stagiului de practică (11 iulie - 9 septembrie 2011), realizat prin intermediul organizației internaționale pentru studenți AIESEC. Activitățile la care am participat în cadrul Serviciului de Voluntari al Muzeului Ermitaj au fost:

- Participarea la proiectul cultural-educativ WHY – World Heritage and Youth (Moștenirea Internațională și Tinerii).
- Activarea în cadrul Departamentului de Arheologie și Antichități – ajutorarea la inventarierea și digitalizarea patrimoniului arheologic;
- Întâmpinarea vizitatorilor și ajutorarea administrației în zonele de recreere prin oferirea de informații turiștilor;
- Participarea la săpături arheologice la Staraja Ladoga;
- Excursii cu prezentarea condițiilor de conservare și restaurare de la Centrul de Restaurare și Depozitare *Staraja Derevnja*, aparținând Muzeului Ermitaj, Parcul *Letnij Sad* și Parcul *Oranienbaum*;

Pentru anul 2011 a fost aleasă ca temă problema păstrării mijloacelor de transport istorice, planimetria orașului și infrastructura ca o parte importantă a moștenirii culturale. Principalul obiectiv a fost conștientizarea necesității păstrării Muzeului Orășenesc al Transportului Electric, problemele sale și soluții privind salvarea mijloacelor de transport. Studenții voluntari au fost împărțiți pe echipe, fiecărei echipe revenindu-i câte doi studenți de peste hotare, astfel asigurându-se un schimb cultural și de experiență. Fiecare echipă a primit ca talisman unul din tramvaiele care fac parte din Muzeul Orășenesc al Transportului Electric. Echipele au trebuit să pregătească proiecte și sarcini care au avut tangențe cu tema generală: străzile, grădinile și parcurile, râurile și canalele, podurile, transportul și arhitectura din Sankt Petersburg.

Plus de aceasta, un volum mare de lucru i-a așteptat pe voluntari la Muzeul Ermitaj, Muzeul Orășenesc al Transportului Electric, în complexele palate-parcuri din suburbii, precum și alte activități educaționale. Activitățile s-au desfășurat nu numai în Sankt Petersburg, ci și în afara lui, voluntarii participând la săpăturile arheologice de la Staraja Ladoga – prima capitală a Rusiei (862-865). Aici ei au avut șansa de a urmări și participa la prima etapă pe care o parcurge un obiect din momentul descoperirii și până la expunerea lui în vitrină – descoperirea, selectarea, conservarea, restaurarea și expunerea lui.

Prin aceste acțiuni, Serviciul de Voluntari îi sensibilizează pe tineri implicându-i în acțiuni reale de protejare a patrimoniului. Totuși, există unele neajunsuri în realizarea proiectului:

- Studenții ruși nu cunoșteau limba engleză, aceasta fiind o barieră de comunicare între membrii echipelor;
- Nu toți participanții aveau cunoștințe în domeniu;
- Programul de activitate era mult prea libertin.

Colaborând cu Serviciul de Voluntari al Muzeului Ermitaj pe parcursul celor două luni, am observat anumite particularități ale acestuia, ce pot fi puse în aplicare și de către Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, cum ar fi:

- Elaborarea unui program complex de activități pentru studenți;
- Includerea studenților în activitățile specifice muzeului;

² http://www.hermitagemuseum.org/html_Ru/06/hm6_5_2.html (accesat pe 17.11.11).

- Efectuarea practicii în regim flexibil;
- Numirea unei persoane responsabile de practică;
- Eliberarea permiselor speciale pentru studenți pe durata practicii;
- Organizarea unor excursii la filialele muzeului precum și la alte muzee;
- Acordarea certificatelor ce atestă stagiul de practică;
- Organizarea serviciului de ospitalitate la evenimente (mese rotunde, simpozioane, conferințe, lansări de carte, vernisări de expoziție și sărbători).

În funcție de rezultatele obținute, se poate organiza un Serviciu similar al muzeului în condițiile adoptării Legii Voluntariatului nr. 121 din 18 iunie 2010. Legea facilitează și promovează participarea atât a cetățenilor Republicii Moldova cât și a celor străini la acțiuni de voluntariat organizate de persoane juridice de drept public și de drept privat fără scop lucrativ, iar statul asigură condițiile necesare dezvoltării voluntariatului „Statul promovează și sprijină activitatea de voluntariat pe plan național, european și internațional, atât

în sectorul public, cât și în sectorul neguvernamental, prin intermediul politicilor de stimulare și dezvoltare a voluntariatului, în condițiile prezentei legi” (Legea 2010, 9). Scopul acestei legi este promovarea implicării active a persoanelor de orice vârstă în activitățile societății și comunității, consolidarea și responsabilizarea civică a cetățenilor.

În caz că muzeul nu ar reuși să implice studenți de peste hotare în organizarea unor astfel de stagii, o soluție ar putea fi un parteneriat cu AIESEC Moldova. Pentru aceasta este necesar un program vast de activități, cu o durată de minimum șase săptămâni, căci atât durează astfel de stagii.

Realizarea acestui stagiul de practică la Muzeul Ermitaj mi-a permis să descopăr o parte din organigrama unuia dintre cele mai mari muzee din lume. O organizare pe care am aflat-o prin prisma relației sale cu publicul, care este în evoluție permanentă, încercând să mențină evoluția în pas cu timpul. Aceasta se încearcă a fi Serviciul de Voluntari al Ermitajului – un suport pentru muzeu, dar și o cale de acces/educare a tinerilor către și în muzeu.

Bibliografie

- Legea 2010:** Legea voluntariatului nr. 121. In: Monitorul Oficial, nr. 179-181 din 24.09.2010 (Chișinău 2010), 7-10.
- Opriș 2008:** I. Opriș, Managementul muzeal (Târgoviște 2008).
- Мапиро 1973:** Ю.Г. Мапиро, Эрмитаж и его шедевры (Санкт-Петербург 1973).
- Отчет 2010:** Отчет государственного Эрмитажа 2009 (Санкт-Петербург 2010).
- Юонина 1999:** Н.А. Юонина, 100 великих музеев мира (Москва 1999).

On an internship at the Hermitage Museum

Abstract

As one of the largest museums in the world, the Hermitage is a model, which many museums seek to meet. The mere visit to this museum of an area of more than 183,820 m², where only the exhibition occupies about 66,842 m², produces a profound impression. The museum internship at the Hermitage was all the more impressive experience. Its duration was 2 months (July 11 - September 9, 2011), during which we worked in the Hermitage Volunteer Service. The main activities during this period were: welcoming visitors and helping the administrators in the relaxation areas of the museum, work on the inventory and digitization of archaeological collection in the Department of Antiquities and Archaeology, participation in the cultural and educational project WHY – World Heritage & Youth. Along with the core activities, we had the opportunity to get acquainted with the restoration and conservation work in the Restoration and Storage Center “Staraya Derevnja” of the State Hermitage Museum, as well as in other complexes of palaces and parks.

О стажировке по музейному делу в Государственном Эрмитаже

Резюме

Являясь одним из крупнейших музеев мира, Эрмитаж представляет собой модель, соответствовать которой стремятся многие музеи. Одно лишь посещение этого музея, площадь которого составляет более 183 820 м², где только экспозиция занимает около 66 842 м², производит глубочайшее впечатление. Впечатляющим опытом стала и музейная практика в Эрмитаже. Ее продолжительность составила 2 месяца (11 июля - 9 сентября 2011 г.), в течение которых мы работали в Службе волонтеров Эрмитажа. Основными занятиями на протяжении этого периода были: прием посетителей и помощь администраторам рекреационных зон; работа по инвентаризации и оцифровке археологического фонда в Отделе древностей и археологии; участие в культурно-образовательном проекте WHY – World Heritage & Youth («Всемирное наследие и молодежь»). Одновременно с основной деятельностью мы получили возможность ознакомиться с работами по реставрации и консервации в реставрационно-хранительском центре Государственного Эрмитажа «Старая Деревня», а также в других дворцово-парковых комплексах.

13.02.2012

Gheorghe Pisica, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, str. 31 august, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: gheorghe.pisica.87@gmail.com

